
Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2023:8

Från diakon till kyrkoherde

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2023:59 Från diakon till kyrkoherde, i vilken det föreslås att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda vad som krävs för att en diakon ska kunna bli kyrkoherde. Enligt utskottet står det redan klart vad som krävs för uppdraget som kyrkoherde. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2023:59.

Motionens förslag

Motion 2023:59 av Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl., Från diakon till kyrkoherde

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda vad som krävs för att en diakon ska kunna bli kyrkoherde.

Yttrande från läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2023:59 i Ln 2023:7y, *bilaga 1*.

Bakgrund

Uppdraget som kyrkoherde

Endast den som är behörig att utöva uppdraget som präst kan vara anställd som kyrkoherde, vilken är en av de prästerliga befattningarna reglerad i kyrkoordningen (34 kap.). I inledningsorden till kyrkohandbokens ordning för mottagande av kyrkoherde, framgår att "[k]yrkoherdens uppgift är att vara församlingens/församlingarnas andliga ledare och tillsammans med (övriga präster och) de förtroendevalda tillse att allt sker med god ordning och efter Guds vilja" (Den svenska kyrkohandboken del II, 1987). Kyrkoherden ska även "planera och samråda, uppmuntra och inspirera medarbetarna, fördela uppgifterna i församlingen och verka för församlingens tillväxt i tro på Herren".

Kyrkoherden leder all verksamhet i församlingar och pastorat (2 kap. 9 § första stycket kyrkoordningen). Bestämmelsen infördes genom beslut av 2009 års kyrkomöte (KsSkr 2009:5, O 2009:1, KmSkr 2009:2). I det utredningsarbete som föregick beslutet framhöll Demokratiutredningen i betänkandet *Styra och leda* (SKU 2008:1)

att det fanns behov av en särskild kompetens kopplad till församlingens grundläggande uppdrag för uppdraget som kyrkoherde, vilket inte minst var tydligt sett till kyrkoherdens särskilda uppgifter som de anges i kyrkohandbokens ordning för mottagande av kyrkoherde. Utredningen ansåg att pastoralt ansvar och ledarskap borde hållas samman och att kyrkoherden bör ha det övergripande ledarskapet för verksamheten som helhet (s. 125 f.).

Ansvaret framgår bland annat av 5 kap. 2 § kyrkoordningen, enligt vilken kyrkoherden ska, utifrån avgivna vigningslöften och på eget ansvar, fullgöra de uppgifter som anges i kyrkoordningen. Vidare har kyrkoherden gemensamt med kyrkorådet ansvar för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd. Kyrkoherden har även ansvaret för tillsyn över all verksamhet utifrån Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Detta tillsynsansvar är ett uttryck för kyrkoherdens ställning i kyrkans episkopala struktur. Kyrkoherden är självskriven ledamot i kyrkorådet och kan inte sätta någon annan präst i sitt ställe (4 kap. 6 § kyrkoordningen).

Uppdraget som diakon respektive präst

Innehållet i uppdragen som diakon respektive präst framgår bland annat i vigningsordningarna och i inledningstexten till kyrkoordningens sjunde avdelning om kyrkliga uppdrag och befattningar. I sin vigning ges diakonen uppdraget att ”försvara människors rätt, stå på de förtrycktas sida och uppmuntra och frigöra Guds folk till det som är gott, så att Guds kärlek blir synlig i världen”. I inledningstexten till kyrkoordningens sjunde avdelning framgår det bland annat att diakonens uppgifter varierar beroende på de lokala och sociala behoven och församlingarnas strukturer och diakonala prioriteringar. I inledningsorden till prästvigningen i kyrkohandboken framgår att prästen ska ”predika Guds ord och förvalta sakramenten, leda församlingens bön och tillbedjan i gudstjänsten, undervisa och utöva själavård och så vara en herde för Guds hjord”.

När det gäller uppdraget diakon respektive präst kräver de olika uppdragen vitt skilda utbildningar. Uppdragen skiljer sig också åt när det gäller befogenheter och ansvarsområden. De livslånga löften är en del av vigningstjänsten. Den som är behörig att utöva uppdraget som präst och som vigts till diakon får inte utöva uppdraget som präst och det motsatta gäller diakon som vigts till präst (31 kap. 1 § och 32 kap. 1 §).

Den som vill bli präst eller diakon måste bli antagen som kandidat i ett stift. Utbildningen innefattar såväl fackutbildning vid universitet eller högskola som pastoraltelogisk utbildning. Till detta kommer också församlingspraktik och olika stiftsförlagda utbildningsmoment. Prästens fackutbildning består av teologiska och religionsvetenskapliga ämnen (magisterexamen och ytterligare studier), och diakonens fackutbildning är antingen inom psykologi, socialt arbete, vård, medicin eller folkhälsa (som lägst kandidatexamen alternativt en yrkesexamen). Det pastoraltelogiska året har utbildningsmoment som är gemensamma för båda uppdragen, men har delvis olika mål och innehåller också det som är specifikt för respektive uppdrag. Efter prästvigningen följer ett pastorsadjunksår innan en präst kan söka en ordinarie tjänst.

För att kunna anställas som kyrkoherde krävs sedan 2013 enligt huvudregeln att den sökande ska ha varit anställd som präst i Svenska kyrkan i mer än tre år och ha genomgått den av kyrkostyrelsen fastställda kyrkoherdeutbildningen (34 kap. 9 §).

Tidigare behandling av kyrkomötet

Frågan om svårigheter att rekrytera kyrkoherdar har behandlats av kyrkomötet genom motion 2016:28 Brist på kyrkoherdar, i vilken det bland annat föreslogs att kyrkosty-

relsen skulle ges i uppdrag att ta fram en handlingsplan för att lösa bristen på kyrkoherdar. Motionen avslogs (KmSkr 2016:1). Organisationsutskottet ansåg i sitt betänkande O 2016:4 att det inte gick att säga att det generellt rådde brist på kyrkoherdar och lyfte även fram att stiftet har ansvar att hantera frågor om rekrytering av kyrkoherdar.

I motion 2018:49 Arbetsledande diakoner och församlingsråd, föreslogs bland annat att det skulle utredas om en diakon som är arbetsledare för en församling ska kunna ges uppdraget att i kyrkoherdens ställe vara ledamot i församlingsrådet. Motionen avslogs (KmSkr 2018:1). I tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2018:11 underströks bland annat att motionens förslag avsåg olika uppdrag och att den präst som är ledamot i ett församlingsråd fullgör uppdraget som ersättare för kyrkoherden som prästerlig ledamot. Utskottet ansåg att detta förhållande bör ses samman med inledningsorden till prästvigningen i kyrkohandboken som avslutas med att prästen ska ”så vara herde för Guds hjord”. Mot denna bakgrund lyfte utskottet att prästen ska fullgöra detta herdeskap också i uppdraget som ledamot i församlingsrådet, att prästen och diakonen inte ges samma uppdrag inom vigningstjänsten och att de inte är utbytbara som ledamöter i församlingsrådet. Avslutningsvis konstaterade utskottet att kyrkoherden ska vara präst och detsamma ska gälla den som ersätter i kyrkoherden i en uppgift som är direkt kopplad till (kyrko)herdeskapet.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2023:59.

Som framgår av bakgrundsbeskrivningen kan endast den som är behörig att utöva uppdraget som präst vara anställd som kyrkoherde. Prästen har utifrån sin vigning ansvaret för att förkunna ordet och förvalta sakramenten, samt vara en herde för Guds hjord. Vidare leder kyrkoherden all verksamhet i församlingar och pastorat, samt har ansvaret för tillsyn över verksamheten utifrån Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Utskottet konstaterar att innehållet i uppdragen som diakon respektive präst skiljer sig åt, att det krävs skilda utbildningar och att en teologisk magisterexamen är ett krav för att bli präst. Vidare framgår det av 32 kap. 1 § kyrkoordningen att den som är behörig att utöva uppdraget som diakon och som vigts till präst inte får utöva uppdraget som diakon. Det framgår vidare av bakgrundsbeskrivningen att utskottet tidigare har konstaterat att kyrkoherden ska vara präst och detsamma ska gälla den som ersätter kyrkoherden i en uppgift som är direkt kopplad till (kyrko)herdeskapet (TU 2018:11).

Läronämnden har yttrat sig över motionen och hänvisar till sina yttranden Ln 2021:1y och Ln 2005:5y samt uttalar vidare att:

Kyrkoherdeuppdraget är kopplat direkt till prästens speciella uppdrag i vigningstjänsten.

I löftenas inledningsord i prästvigningsmässan formuleras detta som att: ”En präst skall predika Guds ord och förvalta sakramenten, leda församlingens bön och tillbedjan i gudstjänsten, undervisa och utöva självård och så vara en herde för Guds hjord” (Den svenska kyrkohandboken del II, 1987). Prästen har utifrån sin vigning ansvaret för att förkunna ordet och förvalta sakramenten och bär utifrån detta ansvar också uppdraget att vara herde (pastor) i en församling.

Utskottet har också tagit del av De Ungas Kyrkomötes yttrande över motionen som är negativt till förslaget och bland annat hänvisar till läronämndens yttrande.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan anser utskottet att det redan står klart vad som krävs för uppdraget som kyrkoherde, vilket är ett prästerligt uppdrag. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Uppsala den 4 oktober 2023

På tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Daniel Larson, ordförande

Evelina Kaarme, sekreterare

Beslutande: Daniel Larson, ordförande, Camilla Persson, Roine Olsson, Birgitta Eliasson, Kicki Halldin, Emma Hedlundh, Niklas Grahn, Mattias Rosenquist, Margareta Andersson, Margareta Nisser-Larsson, Ronnie Nilsson, Britt Björneke, Gunilla Gjöthlén, Bo Herou och Jonas Noréus.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Helen Coughlin-Sjögren, Johannes Fransson, Lena Orstadius, Sten Janson, Stefan Linderås, Veronica Pålsson, Benny Ahremark Persson, Stig-Göran Fransson, Jimmy Dahllöf, Leif Gustavsson, Linda Sjöo, Hans Weichbrodt och Kristina Enholm.

Biskoparna Johan Tyrberg och Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2023:7y

Kyrkoherdens uppdrag

Läronämndens yttrande över motion 2023:59

Svenska kyrkan har en vigningstjänst med tre olika uppdrag: biskop, präst och diakon. I sitt yttrande Ln 2021:1y hänvisar läronämnden till Ln 2005:5y där det konstateras att:

Svenska kyrkan har *en* vigning med samma grundläggande innehåll till de tre uppdragen som biskop, präst och diakon. Vigningen innebär att den som vigs får kyrkans kallelse att gå in i livslång tjänst med förpliktelse till Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Samtidigt sker vigningen till ett särskilt ansvar eller uppdrag som biskop, präst eller diakon. Dessa uppdrag har olika karaktär.

Det finns chefs- och ledningsfunktioner av olika slag i Svenska kyrkans organisation och kyrkoherden leder all verksamhet i församlingen (5 kap. 1–2 §§ kyrkoordningen). Kyrkoherdeuppdraget är kopplat direkt till prästens speciella uppdrag i vigningstjänsten.

I löftenas inledningsord i prästvigningmässan formuleras detta som att: ”En präst skall predika Guds ord och förvalta sakramenten, leda församlingens bön och tillbedjan i gudstjänsten, undervisa och utöva själavård och så vara en herde för Guds hjord” (Den svenska kyrkohandboken del II, 1987). Prästen har utifrån sin vigning ansvaret för att förkunna ordet och förvalta sakramenten och bär utifrån detta ansvar också uppdraget att vara herde (pastor) i en församling.

Uppsala den 25 augusti 2023

På läronämndens vägnar

Martin Modéus, ordförande

Ann-Katrin Bosbach, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Martin Modéus, ordförande, biskop Karin Johannesson, biskop Marika Markovits, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Åsa Nyström, biskop Erik Eckerdal, biskop Andreas Holmberg, Teresa Callewaert, Ninna Edgardh, Eva-Lotta Grantén, Marta Axner Ims, Håkan Möller, Jesper Svartvik, Mikael Winnige och Johannes Zeiler.